

Základní škola a Mateřská škola Brno, příspěvková organizace

Pastviny 70, 624 00 Brno

Tel: 541 223 119

www.zspastviny.cz

PREVENTIVNÍ PROGRAM

ŠKOLNÍ ROK 2020/2021

Ředitelka školy: Mgr. Markéta Olbertová

Zpracovaly: Mgr. Kateřina Černá, školní metodik prevence pro 1. stupeň

Mgr. Zuzana Hodbořová, školní metodik prevence pro 2. stupeň

Obsah

1. ÚVOD	3
2. Identifikační údaje školy	3-4
3. Charakteristika školy	5
4. Analýza výchozí situace	5
5. Cíle PP	6
5.1. Dlouhodobé cíle	6
5.2. Krátkodobé cíle	6
6. Realizace PP	7
6.1. Trvalé úkoly pedagogických pracovníků	7
6.2. Metodické, učební materiály a další pomůcky	7
6.3. Metody a formy práce	7
6.4. Spolupráce se zákonnými zástupci žáků	8
6.5. Preventivní programy a jednorázové akce	8-9
Závěr	10
7. Přílohy	11

1. ÚVOD

Preventivní program (dále rovněž „PP“) ve školním roce 2020/2021 vychází z metodického doporučení a metodických pokynů v oblasti primární prevence rizikového chování, schváleného vedením MŠMT pod č. j. 21291/2010-8 a dále pak z národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013 – 2018 a Dlouhodobého plánu vzdělávání a rozvoje školy na období 2016 – 2020.

Preventivní program je součástí školního vzdělávacího programu, který vychází z aktuální školní preventivní strategie. Je to konkrétní dokument zaměřený na výchovu žáků ke zdravému životnímu stylu, na jejich osobnostní, sociální rozvoj a rozvoj sociálně komunikativních dovedností.

PP je zpracován na jeden školní rok v souladu s platnými právními předpisy a na základě příslušných metodických pokynů. Podle PP se uskutečňují veškeré preventivní aktivity a na jeho realizaci se podílí celý pedagogický sbor a odborníci, kteří se zabývají prevencí rizikového chování (popř. také zákonní zástupci).

PP je určen žákům a také pedagogickým i nepedagogickým pracovníkům školy. Má vést ve svých důsledcích k jejímu pozitivnímu klimatu. Tento program by měl zároveň eliminovat kázeňské problémy žáků ve škole i mimo ni.

2. Identifikační údaje školy

Název školy	Základní škola a Mateřská škola Brno, Pastviny 70, příspěvková organizace
Adresa školy	Pastviny 70, 624 00 Brno-Komín
E-mail	sekretarka@zspastviny.cz
www stránka	www.zspastviny.cz
Telefon	541 223 119
Ředitelka školy, speciální pedagog	Mgr. Markéta Olbertová
E-mail	olbertova@zspastviny.cz
Zástupkyně ředitelky pro I. stupeň	Mgr. Alena Göözová

E-mail	goozova@zspastviny.cz
Zástupkyně ředitelky pro II. St.	Mgr. Petra Břínková Sochová
E-mail	brinkova@zspastviny.cz
Zástupkyně ředitelky pro Školní poradenské pracoviště a výchovný poradce pro II. stupeň	RNDr. Renata Závodná
E-mail	zavodna@zspastviny.cz
Školní metodička prevence pro I. st.	Mgr. Kateřina Černá
E-mail	cerna@zspastviny.cz
Školní metodička prevence pro II. st.	Mgr. Zuzana Hodboďová
E-mail	hodbodova@zspastviny.cz
Výchovná poradkyně pro I. st.	PaedDr. Lenka Březinová
E-mail	brezinova@zspastviny.cz
Školní psycholožka	Mgr. Dušana Jurková
E-mail	jurkova@zspastviny.cz
Speciální pedagog	Mgr. Michaela Fatková Mgr. Vladislava Kršková
E-mail	fatkova@zspastviny.cz krskova@zspastviny.cz

Charakteristika školy

ZŠ a MŠ Pastviny 70 je sídlištní škola, která se nachází na okraji městské části Brno Komín na rozlehlých pozemcích blízko zeleně.

Škola využívá multifunkční školní a dopravní hřiště, plavecký bazén a dvě tělocvičny. ZŠ a MŠ Pastviny 70 je úplná základní škola, která sdružuje mateřskou školu, základní školu pro první a druhý stupeň, školní družinu a školní jídelnu. Na prvním stupni probíhá ve čtyřech věkově smíšených třídách alternativní výuka dle pedagogiky Montessori. Máme také tři třídy s Montessori výukou i na druhém stupni. Konkrétně šestou, sedmou a osmou třídu.

Od září školního roku 2013/14 je na prvním stupni zařazena výuka matematiky dle metody profesora Hejného, která je aplikována v první a druhé třídě. Následně se přechází na matematiku klasickou metodou.

ZŠ a MŠ Pastviny 70 má statut Fakultní školy PdF MU.

V letošním školním roce byla dokončena nadstavba Montessori tříd prvního stupně. Pro osoby s tělesným postižením byl současně vybudován výtah a zřízen schodolez. V září 2020 započala rekonstrukce bazénu.

Ve venkovním areálu byla zřízena zahrada, která bude sloužit jako výukové místo pro žáky školy a zároveň jako místo k odpočinku a relaxaci.

Školní poradenské pracoviště

Od školního roku 2016/2017 funguje na naší škole Školní poradenské pracoviště, jehož kolektiv tvoří školní psycholog a vždy dva školní metodici prevence, výchovní poradci a speciální pedagogové. Od školního roku 2019/2020 je nově jmenována zástupkyně ředitelky pro ŠPP. Nově v letošním školním roce 2020/2021 bude součástí týmu i další speciální pedagog. Hlavním cílem všech pracovníků ŠPP je prevence a řešení problémů vzniklých v průběhu školního roku. Všichni členové ŠPP spolu úzce spolupracují nejen při prevenci, ale i při řešení daných problémů. Pracují navzájem spolu, s rodiči, s vedením školy a případně s příslušnými organizacemi, které se zabývají sekundární prevencí. V případě výskytu závažného problému třídní učitel informuje členy poradenského pracoviště a vedení školy. Podle závažnosti problému se členové ŠPP dohodnou na jeho řešení.

	Počet tříd	Počet ročníků	Počet žáků	Průměrný počet žáků na třídu	Kapacita školy
1.stupeň	20	5	477	25	
2.stupeň	13	4	291	23	
Celkem	33	9	770 (2 nezařazení žáci)	24	1000

4. Analýza výchozí situace

Vzhledem k mimořádným opatřením, která nastala v důsledku pandemie Covid-19, byla začátkem března nastolena distanční výuka a vládou zaveden nouzový stav. Z tohoto důvodu byl kladen velký důraz na PC techniku žáků i pedagogického sboru, bez které by distanční výuka nemohla být

realizována. Nevýhodou tohoto opatření však je, že jsme na dětech spatřovali nežádoucí vliv každodenního používání těchto technologií.

Jedná se především o závislosti na internetu, tj. hraní počítačových her, nevhodná komunikace na sociálních sítích, sledování nevhodných příspěvků „Youtuberů“, nadměrné používání mobilů atd.

U mladších žáků pak opakovaně řešíme vztahové problémy, zejména projevy šikany, kyberšikany, které se projevuje značnou netolerancí, nerespektováním se navzájem a občas i agresivitou. Opakovaně se u některých žáků potýkáme s vysokou absencí (skryté záškoláctví). V loňském školním roce se ve větší míře objevilo experimentování s návykovými látkami. Problém spočívá v bezproblémové dostupnosti těchto látek a přílišné toleranci společnosti a někdy i rodičů. Proto se budeme v tomto školním roce i nadále věnovat jmenovaným problematikám.

V rámci covidové situace se budeme snažit ve třídách opět nastavit pravidla chování a nastolit správný hodnotový systém a respektování těchto pravidel.

Dále se budeme soustředit na vedení žáků k toleranci, spolupráci, respektu a k upevňování vzájemných vztahů mezi žáky, také k dovednosti řešit přiměřeně vzniklé konflikty.

Především je nutné vést žáky ke správnému životnímu stylu, upozorňovat na rizika užívání návykových látek. V dnešní konzumní společnosti je problém v respektu k hodnotám. I toto je důležitý úkol – vést žáky k respektu, k duševním i materiálním hodnotám.

Tímto je možné napomoci k vytváření dobrých vztahů mezi žáky a eliminovat vyloučení některých žáků z kolektivu.

5. Cíle PP

Základním cílem prevence je především předcházení nežádoucím jevům. Jejím úkolem není je zcela vymýtit, nýbrž je dostat pod kontrolu, regulovat je a zamezit jejich vzniku a šíření, minimalizovat vznik a snížit míru rizikového chování u žáků.

5.1. Dlouhodobé cíle

- a) Bránění a snižování výskytu rizikového chování
- b) Systém spolupráce se zákonnými zástupci žáků v oblasti prevence rizikového chování a zkvalitnění informovanosti zákonných zástupců o aktuálních problémech (nebezpečí související se šikanou, dále užíváním internetu, tabákových výrobků, alkoholu a jiných návykových látek)
- c) Zvyšování schopnosti žáků činit zodpovědná a informovaná rozhodnutí
- d) Výchova ke zdravému životnímu stylu (ochrana svého fyzického i duševního zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa a pohybové aktivity)
- e) Zkvalitňování právního povědomí
- f) Rozvoj osobnosti žáka a posilování pozitivních životních postojů a hodnot (empatie, schopnost pomoci druhým (v rámci rodiny, školy a společnosti)
- g) Podpora sebedůvěry a optimismu v dětech, motivace k plnohodnotnému životu a správnému uspořádání žebříčku hodnot
- h) Motivovat žáky k zásadám zdravého životního stylu (zdravá výživa, fyzická a psychická hygiena, hodnota zdraví)

5.2. Krátkodobé cíle

- a) Podpora **chování v souladu se školním řádem** (úcta k cizímu vlastnictví, nežádoucí projevy chování, záškoláctví, neplnění školních povinností)
- b) **Umění komunikace** nejen mezi vrstevníky, ale i dospělými (respekt, slušnost, etiketa, tolerance, empatie)
- c) Zajištění dostatečných informací o **závislostním chování**, jeho rozpoznávání a o možnostech pomoci při jeho výskytu
- d) Výchova k **finanční gramotnosti** (informace o finančních institucích, spravování vlastního a rodinného rozpočtu, rizika zadluženosti)
- e) Správné a smysluplné **využití volného času**
- f) Aktivity zaměřené na **rodičovskou veřejnost** (posilovat vzájemnou komunikaci a důvěru, realizovat školní akce určené pro rodiče a žáky – besedy, apod.)

6. Realizace PP

Na realizaci PP se podílí vedení školy, školní metodikové prevence, školní psycholog, výchovní poradci, speciální pedagogové a ostatní členové pedagogického sboru.

6.1. Trvalé úkoly pedagogických pracovníků

- a) Seznámení se s interními materiály školy (školní preventivní strategie, preventivní program, programové aktivity pro třídní učitele, materiály na třídní schůzky, plán akcí pro školní rok 2020/2021 – zpětná vazba, vyhodnocení dotazníku rizikového chování žáků, aktuální legislativa, třídnické hodiny – témata prevence, evidence a systém specifické prevence)
- b) Účast na proškolení pedagogických pracovníků v problematice rizikových projevů chování u dětí – diagnostika, řešení, prevence, poradenství atd.
- c) Vzájemná kooperace mezi pedagogy
- d) Zakomponování preventivních aktivit do tematických plánů v jednotlivých předmětech
- e) Získávání a posilování důvěry žáků vůči pedagogům
- f) Vnímavost vůči projevům žáků a jejich celkovému chování (vč. jeho změn a změn ve školních výsledcích)
- g) Poskytování informací žákům ve výuce i mimo ni
- h) Včasné upozornění rodičů při výskytu rizikového chování žáků, participace na jeho řešení
- i) Sledování absence žáků
- j) Podpora schopnosti žáků vyjádřit svůj názor, a to především na problém, který se jich dotýká
- k) Školní metodik prevence a učitelé mají možnost při výuce využívat preventivní materiály

6.2. Metodické, učební materiály a další pomůcky

- a) Materiály z oblasti prevence rizikových projevů chování jsou pro pedagogy k dispozici v kabinetu ŠMP
- b) Nástěnka ŠMP v přízemí školy, která obsahuje důležité aktuální dokumenty, popř. kontakty na odborníky
- c) Disk „S“, Prevence rizikového chování školní rok 2020/2021
- d) Informace na webových stránkách školy

6.3. Metody a formy práce

Letošní rok byl zahájen vládou zavedeným opatřením – nošení roušek ve vnitřních prostorách školy. Zároveň je doporučeno, aby minimálně v 1. pololetí školu nenavštěvovaly žádné cizí osoby, což znemožňuje realizaci preventivních programů – např. organizace Podané ruce, ad.

Při běžné realizaci využíváme nejčastěji následující metody a formy práce:

- a) výuka (výklad, diskuze, besedy, problémové vyučování, práce s internetem – vyhledávání informací, prezentace, referáty, slohové práce, výtvarné práce)
- b) třídnické hodiny
- c) třídní akce (výlety, školy v přírodě, LVK, soutěže)
- d) individuální, týmová práce s problémovým žákem
- e) besedy a přednášky s odborníky, diskuse
- f) sportovní turnaje
- g) adaptační kurzy – VI. ročník
- h) celoškolní projekty
- i) konzultační hodiny pedagogů školy
- j) poradenská činnost výchovných poradkyň, školních metodiček prevence, školní psycholožky
- k) spolupráce se zákonnými zástupci žáků

6.4. Spolupráce se zákonnými zástupci žáků

- a) seznámení zákonných zástupců s problematikou rizikových projevů chování u dětí na třídních schůzkách, hovorových hodinách, v nutném případě na mimořádných třídních schůzkách, konzultacích s pedagogy, to vše individuálně i kolektivně
- b) diagnostika a řešení aktuálních problémů se zákonnými zástupci žáků

6.5. Preventivní programy a jednorázové akce

Preventivní programy I. st.

Jak již bylo zmíněno výše, budou realizovány programy ve spolupráci metodika prevence a školního psychologa.

Jednorázové akce I. st.:

Pro letošní rok z důvodu Covidu-19 jsou tyto akce prozatím zrušeny.

Akce	Třída	Instituce, lektor	Plán

Preventivní programy II. st.:

Organizace	Název programu	Třídy	Termín
Metodik prevence a pedagogové školy	Zdravý životní styl	VI. -IX.	celoročně
Školní metodik prevence II. stupně	Za zavřenými dveřmi	VI. -IX.	celoročně

Jednorázové akce II. st.:

Akce	Třída	Instituce, lektor	Plán
Adaptační kurz – lanové centrum	VI. A, VI. B., VI. C	Třídní učitel, školní psycholog,	Září 2020
S láskou, Simon	IX. A, IX. B, IX. C	Třídní učitelé, metodik prevence	Září 2020

Indikovaná primární prevence:

Vztahy v kolektivu	dle potřeby a dle daných covidových pravidel	PPP Sládkova Brno	Školní rok 2020 - 21
--------------------	--	-------------------	----------------------

Září 2020 až červen 2021:

Další akce a programy v rámci prevence budou probíhat dle nastavených pravidel a aktuální covidové situace. Témata a časy konání jednotlivých programů se mohou změnit podle aktuální potřeby a nutnosti. Na škole působí celá řada zájmových kroužků sportovních, kulturních a jiných. Jejich seznam je v oficiálních dokumentech školy.

Pravidelné pracovní semináře určené pro školní metodiky prevence v Poradenském centru – Brno, Sládkova 45.

Studium ŠMP na NIDV.

Řešení konkrétních případů spojených s výskytem sociálně nežádoucích jevů.

PP bude na konci školního roku vyhodnocen.

V Brně dne 1. 10. 2020

.....
Mgr. Markéta Olbertová
ředitelka školy

.....
RNDr. Renata Závodná
zástupkyně ředitele pro ŠPP

.....
Mgr. Kateřina Černá
metodička prevence pro 1. stupeň

.....
Mgr. Zuzana Hodbořová
metodička prevence pro 2. stupeň

.....
Mgr. Dušana Jurková
školní psychologka

Přílohy PP:

1. Program proti šikanování, aktualizace dle platné legislativy
2. Krizový plán školy: Postup školy v případě výskytu návykových látek
Krizový scénář řešení výskytu šikany
Krizový scénář řešení výskytu kyberšikany
3. Aktuální legislativa
4. Adresář důležitých kontaktních míst, užitečné webové stránky

Příloha PP č.1

Program proti šikanování

Školní rok 2020/2021

dle Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č.j.: 21149/2016

Aktualizace: Mgr. Dušana Jurková, školní psycholog

Účinnosti nabývá: 1. 11. 2016, aktualizace 1. 10. 2020

Schválila: Mgr. Markéta Olbertová, ředitelka školy

Program proti šikanování je otevřený a v průběhu školního roku může být upravován a doplňován.

1. Cíle programu proti šikanování

Krátkodobé cíle

- poskytovat žákům dostatečné množství informací týkající se šikany s ohledem na jejich věk a sociální vyspělost
- definovat šikanu, hovořit o rozdílu mezi škádlením a šikanováním
- zmapování úrovně vědomostí o šikaně mezi žáky i učiteli
- diagnostikování výskytu šikany na škole formou dotazníkového šetření
- vytipování rizikových míst a jejich sledování – šatny, WC, chodby, školní třídy během přestávky, chodba u automatu atd.

Dlouhodobé cíle

- vytváření pozitivní atmosféry ve škole – nastartování procesů tvorby bezpečného prostředí ve škole
- vzájemná komunikace a informovanost mezi pedagogy- při pravidelných poradách se informovat o tom, čeho si kdo všiml, na koho je třeba dávat pozor atd.
- nastavení vstřícných vztahů mezi žáky a učiteli, žáky navzájem a mezi učiteli navzájem
- dlouhodobé vzdělávání celého učitelského sboru
- zahrnovat témata šikany do výuky jednotlivých předmětů
- práce s třídními kolektivy
- zvýšení vnímavosti vůči změnám v žákovských kolektivech
- průběžné pozorování – při zachycení příznaků nezdravých vztahů a nevhodného chování vůči některému z žáků pedagog neprodleně nahlásí situaci třídnímu učiteli, případně vedení školy
- po potvrzení výskytu šikany a vyřešení případu je nutno shrnout postupy a výsledek řešení

2. Vymezení základních pojmů

Definice pojmu šikana

Šikanování je nebezpečně rozbujelou sociální nemocí ve společnosti, jejímž důsledkem je poškozování zdraví jednotlivce, skupiny, včetně rodiny. V právní praxi bývá pojem šikana používán jako synonymum pro úmyslné jednání, které je namířené proti jinému subjektu a které útočí na jeho lidskou důstojnost.

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, skupinu žáků či učitele. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Na rozdíl od jiných druhů násilí je šikana zvlášť zákeřná, protože často zůstává dlouho skrytá.

Přímá šikana zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i verbální útoky v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování a neverbální útoky v podobě urážlivých či výhrůžných gest a zvuků. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání.

Nepřímá šikana se projevuje jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků, ale také jako záměrné rozšiřování pomluv a lží, neoprávněná nařčení, ničení pověsti a reputace, ponižování. Má za cíl způsobit emocionální a psychické utrpení a poškodit sociální status oběti.

Neoddělitelnou součástí problému je **skupinová dynamika** - za určitých okolností může šikanování přerůst až do forem skupinové trestné činnosti.

Závažným fenoménem je tzv. **kyberšikana** (Cyberbullying). Je to úmyslné, opakující se a nepřátelské chování, jehož cílem je ublížit oběti za použití informačních a telekomunikačních

technologií. Zahrnuje útoky pomocí e-mailů, SMS zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky, nahrávání ponižující situace na mobilní telefon a její rozesílání přes MMS či internet apod.

Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti. Šikanování v jakékoliv formě nesmí být pracovníky školy akceptováno.

Základní formy šikany

1. verbální šikana (přímá a nepřímá) – psychická šikana, součástí je kyberšikana
2. fyzická šikana (přímá a nepřímá) – patří sem i krádeže a ničení majetku oběti
3. smíšená šikana (kombinace verbální a fyzické šikany) – násilné a manipulativní příkazy

Šikana je každé chování, které splňuje tyto znaky:

- je **cílené** vůči jedinci nebo skupině
- je obvykle **opakované**, často dlouhodobé
- jeho záměrem je oběti **ohrozit, ponížit či zastrašit**
- oběť se mu **neumí bránit** a dlouhodobě trpí

Šikana není:

- jednorázová rvačka, nevhodný vtíp či konflikt
- vyčlenění dítěte z kolektivu, pokud není motivováno snahou ublížit či pobavit se na jeho úkor.

Škádlení nebo šikana?

Škádlení	Šikana
Člověk se může bránit a může škádlení opětovat.	Pokud by se člověk bránil nebo ubližování oplatil, násilí se proti němu obyčejně vystupňuje.
Člověk se baví nebo prožívá lehké naštvání.	Oběť prožívá strach, ponížení. Může prožívat i naštvání, nicméně pocity bezmoci, strachu, studu a ponížení převažují.
Když dáme jasně najevo, že je nám to nepříjemné, škádlení přestane.	Když dá oběť jasně najevo, že je jí to nepříjemné, útočníci klidně pokračují dál.
Cílem škádlení je zábava pro všechny, i pro toho, kdo je škádlen.	Šikana je samoúčelná, jejím jediným cílem je zdeptat a zotročit oběť.

Specifika šikany vůči učitelí:

- šikanou je vědomé, záměrné, úmyslné nerespektování a ignorování učitele
- cítí-li učitel, že není v jeho moci toto chování žáků zastavit či se mu bránit
- ztrácí-li učitel autoritu a poměr sil v rolích žáci x učitel se obrací
- šikana není zlobení a nerespektování se strany žáků, které postrádá znaky šikany

Varovné signály šikany:

1. Nepřímé (varovné) znaky šikanování

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády
- při týmových sportech bývá volen do mužstva mezi posledními
- o přestávkách vyhledává blízkost učitelů
- má-li promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči, stává se uzavřeným
- školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje, ztráta zájmu o učení
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené nebo je stále postrádá, odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy, časté jsou pozdní příchody do školy
- má často zašpiněný nebo poškozený oděv
- zdravotní potíže (někdy simulované)
- nedokáže vysvětlit svá občasná zranění (odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány)
- zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přízpusobovací konflikty nejsou vzácností!

2. Přímé znaky šikanování

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný
- kritika žáka, poznámky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávislným, nebo pohrdavým tónem
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů nebo k spoluúčasti na nich
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

3. Znaky šikanování projevující se mimo školu

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi
- nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem
- nechce jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo), dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat strach nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem
- chodí domů ze školy hladové (agresori mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. „Nechte mě!“
- ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně
- bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, odmítá svěřit se s tím, co je trápí
- žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze
- nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí
- je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.

- stěžuje si na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma, své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat
- dítě se vyhýbá docházce do školy, zdržuje se doma víc, než mělo ve zvyku

4. Stádia šikanování

Motto:

Školní šikanování je nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj.

První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je prima si dělat „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi otloukánka. Třetí stadium už je klíčové. Vydělí se jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou.

V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem. Michal Kolář

1) ostrakismus

– klasická psychická šikana, kdy nedochází k fyzickému násilí (pomlouvání, hanlivé oslovení, přezdívký, vystrčení jedince na okraj kolektivu), velice často mezi dívkami

2) fyzická agrese a psychická manipulace

– lehká fyzická agrese (kopnutí, štípnutí) a/nebo psychická manipulace (zastařování oběti), oběť začíná mít strach (útěk do záškoláctví, sebepoškozování, noční děsy, ...), agresor kompenzuje své napětí na oběti, vzniká u něho závislost na šikaně

3) vytváření jádra

– ve skupině (třída) vzniká hlavní jádro agresorů, kteří napadají a tlačí na oběť, oběť je nucena k ponižujícím úkonům, často je zmodřená, zkopaná, přestává komukoliv věřit, pro kolektiv je velice výhodná, potenciální účastníci šikany jsou i neaktivní děti (ať kopnou raději jeho, hlavně, že to nejsem já), agresori si vybírají ze skupiny „hlídače“, kteří stojí u dveří, hlídají, jestli nejde učitel, šikana je skrytější a promyšlenější, **třída je nejnebezpečnější místo pro šikanu!!!**

4) vytváření norem

– totální rozložení kolektivu, začíná šikanovat většina jedinců ze skupiny – aktivně (fyzicky napadá oběť), nebo pasivně (vymýšlí nové způsoby trápení oběti...), zapojují se i dívky (často velice krutě), př. pálení drátem, pupendo, šátek, u oběti dochází k prvnímu paradoxnímu převratu osobnosti, začíná se chovat nenormálně (šáskuje, baví třídu, aby se zavděčila), kolektiv začíná používat slovník nadřazenosti a podřazenosti (otrokáři a otroci, gestapo, Hitler, muklové, cikáni (i před učiteli)).

POZOR na shlédnutí některých filmů (Gladiátor, Třetí říše), mohou být námětem pro šikanu, není-li problematika dostatečně vysvětlena.

5) totalita (dokonalá šikana)

– agresori nemají zábrany ublížit oběti, případně ji zabít, jsou totálně závislí na šikaně, u oběti nastává druhý paradoxní převrat osobnosti, miluje své agresory, stává se na nich závislá, neudá je (tzv. stockholmský syndrom)

Učitelé se snaží řešit pouze první a druhé stadium šikany, ve třetím a čtvrtém stadiu nutno vyhledat odbornou pomoc (např. policie, okresní metodik prevence), páté stadium řešit nelze.

Použitá a doporučená literatura z oblasti školního šikanování:

Kolář, M.: Skrytý svět šikanování ve školách, Portál, Praha 1997, 2000
Říčan, P.: Agresivita a šikana mezi dětmi, Portál, Praha 1995
Parry, J., Carington, G.: Čelíme šikanování - sborník metod. Metodický materiál IPPP, Praha 1995
Fontana, D.: Psychologie ve školní praxi, Portál, Praha 1997
Kolář, M.: Bolest šikanování., Portál, Praha 2001
Časopisy: Kolář, M.: Omyly kolem šikanování, Moderní vyučování, č. 9/1997
Fojtíková, Z.: Cesta k nápravě, Rodina a škola č. 6-7/2000
Fojtíková, Z.: Nebezpečná epidemie. Cyklus o šikaně s dr. Kolářem. Rodina a škola č. 3,4,5, 6-7,8-9,10,11,12/2000

3. Prevence šikanování ve škole

Základem prevence šikanování a násilí je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky, žáky a učiteli, vytváření bezpečného prostředí třídy. Pedagogičtí pracovníci vedou důsledně a systematicky žáky k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka. Jedná se o výchovnou práci ve výuce, v třídnických hodinách, na výletech a adaptačních pobytech.

Prevence v třídnických hodinách

Každý pedagog, obzvláště třídní učitel, je odpovědný za vytvoření zdravého klimatu třídy. Žáci by měli znát a umět pracovat v komunitním kruhu, při skupinové práci, vyjadřovat se slušně a otevřeně při zpětné vazbě, atd. Pracuje se s pravidly tříd a dynamikou třídního kolektivu.

Pedagog je povinen:

- podporovat rozvíjení pozitivních vztahů mezi dětmi
- jednat se žáky jako s partnery
- udržovat ovzduší důvěry mezi žáky a pedagogy
- v kritických situacích dát jasně najevo, že špatné chování nelze tolerovat
- nebýt lhostejný k projevům agresivity
- informovat žáky a jejich zákonné zástupce na koho se obrátit při problémech- třídní učitel, školní psycholog, schránka důvěry, vedení školy
- třídní učitel by měl znát záliby svých žáků, zajímat se o to, jak tráví volný čas, a umět si s nimi o tom povídat, mají-li zájem, snažit se mít přehled o vzájemných vztazích ve třídě i mimo ni
- součástí třídnických hodin může být diskuse, jaký je rozdíl mezi šikanováním a šikádlením, hledání odpovědi co mohou udělat ostatní a co já sám, abychom se ve třídě cítili bezpečně a v pohodě, řešení otázky, co by se dalo dělat společně zajímavého, kooperační hry

Prevence ve výuce

K tomuto účelu jsou využity předměty, které se přímo vztahují k prevenci rizikového chování (výchova ke zdraví, výchova k občanství). Částečně se prevence šikany objevuje také v předmětech jako je český jazyk, tělesná výchova, výtvarná výchova, projektové vyučování.

Žáci jsou seznamováni s následujícími tématy a jsou u nich rozvíjeny tyto dovednosti:

1. Co je a co není šikana.
2. Co je a co není „bonzování“.
3. Jakým způsobem se zastat oběti.
4. Jak vhodným způsobem vyhledat pomoc dospělého.

Prevence ve školním životě mimo vyučování

Do školního života zahrnujeme dění, které přesahuje rámec oficiální činnosti třídy – jsou to například přestávky (dozory musí se zvýšenou intenzitou sledovat riziková místa), mimoškolní aktivity (sportovní soutěže, kroužky, návštěva filmových a divadelních představení, školy v přírodě, zimní a letní kurzy apod.).

Spolupráce se zákonnými zástupci

Pokud zákonní zástupci informují školu o podezření na šikanování, je za odborné vyšetření záležitosti zodpovědný ředitel školy. Při nápravě šikanování je potřebná spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce a dalších pedagogických pracovníků, jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání se zákonnými zástupci dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací.

Škola se snaží systémově spolupracovat se zákonnými zástupci těmito prostředky:

- vzájemné informování - ze strany školy v případě, že se šikana objeví a ze strany zákonných zástupců v případě, že zpozorují nějaký problém
- vzájemná spolupráce při řešení problémů
- třídní schůzky
- konzultační hodiny

4. Opatření proti šikaně ve škole:

1. realizujeme specifickou primární prevenci v souladu s Preventivním programem školy
2. odmítáme jakékoliv projevy násilí mezi žáky či zneužití moci
3. školní řád nastavuje konkrétní pravidla chování
4. klasifikační řád stanovuje sankce za porušení pravidel chování
5. žáci s třídním učitelem vytvářejí třídní pravidla, vztahující se k vzájemné úctě, spolupráci, rozvoji pozitivního klimatu ve třídách
6. monitorujeme méně bezpečné prostory školní budovy (dohled pedagogů)
7. funguje vzájemná informovanost mezi pedagogy
8. zaměstnanci školy monitorují varovné signály vzniku šikany
9. pedagogové, žáci i zákonní zástupci jsou informováni o problematice šikany
10. probíhá další vzdělávání pedagogů v oblasti prevence včetně supervizí
11. třídní učitelé pořádají třídní akce na podporu vztahů mezi žáky
12. pracujeme s tolerancí a respektem k odlišnostem žáků
13. podporujeme důslednost
14. pracujeme se sebehodnocením žáků
15. organizujeme cílené preventivní programy

16. spolupracuje se specializovanými institucemi (PPP, SVP, pediatři, odborní lékaři, psychologové, zařízení s odbornou poradenskou a terapeutickou péčí, OSPOD)
17. škola má ve školním řádu zakomponován kategorický zákaz chování mající charakter šikanování a zpracovaná pravidla používání informačních a komunikačních technologií
18. ředitel školy zajišťuje dohled pedagogických pracovníků nad žáky ve škole před vyučováním a o přestávkách
19. poskytujeme školní poradenské služby zákonným zástupcům a žákům
20. ve škole působí Školní poradenské pracoviště (školní psycholog, výchovný poradce, metodik prevence, speciální pedagog)

5. Odpovědnost školy chránit děti před šikanou:

Škola má jednoznačnou odpovědnost za žáky. Pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, jeho projevy neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc.

6. Ohlašovací povinnost školy:

1. Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu oznamuje ředitelka školy Policii ČR.
2. Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností nebo poskytování školských služeb – oznamuje třídní učitel zákonnému zástupci agresora i oběti.
3. Podezření, že je dítě v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že ohrožuje samo sebe – oznamuje ředitelka školy na OSPOD.

7. Odpovědnost zákonných zástupců:

- zákonní zástupci zodpovídají za zdravý vývoj dítěte
- podezření na šikanu oznamují třídnímu učiteli či řediteli školy
- jsou informováni o průběhu vyšetřování
- varovné signály šikany v příloze č. 1- Program proti šikanování.

8. Trestné činy v souvislosti se šikanou:

vydírání, omezování osobní svobody, zbavení osobní svobody, útisku, těžkého ublížení na zdraví, ublížení na zdraví, vraždy, loupeže, krádeže, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, poškození cizí věci, znásilnění, kuplířství, pohlavního zneužití, nebezpečné vyhrožování, nebezpečné pronásledování, mučení a jiného nelidského a krutého zacházení

9. Trestné činy ve vztahu ke kyberšikaně:

- nebezpečné pronásledování (stalking)
- účast na sebevraždě (např. zaslání SMS oběti s úmyslem vyvolat u ní rozhodnutí k sebevraždě)
- porušení tajemství dopravovaných zpráv (např. “odposlech“ e-mailu)
- porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti)
- pomluva (např. vytvoření webových stránek zesměšňujících oběť)

10. Podávání podnětů, stížností a oznámení:

- při podezření na šikanu se zákonní zástupci obrátí na třídního učitele nebo pedagoga, v jehož hodinách nebo dohledu nad žáky k šikaně dochází
- není-li zákonný zástupce spokojen s řešením případu, podává stížnost řediteli školy
- je-li zákonný zástupce nadále přesvědčen, že postup školy je nedostatečný, obrací se na tyto instituce:
 1. zřizovatel školy
 2. Česká školní inspekce (posta@csir.cz)
 3. školský ombudsman (ombudsman@msmt.cz)
 4. veřejný ochránce práv (podatelna@ochrance.cz)
 5. státní zastupitelství

11. Krizový plán školy

11.1 Pracovníci Školního poradenského pracoviště a vedení školy:

- ředitelka školy Mgr. Markéta Olbertová
- zástupce ředitelky školy RNDr. Renata Závodná (zástupce ředitele pro ŠPP), Mgr. Alena Gőőzová (pro 1. stupeň), Mgr. Petra Břínková Sochová (pro 2. stupeň)
- školní metodik prevence Mgr. Kateřina Černá (1. stupeň), Mgr. Zuzana Hodboďová (2. stupeň)
- školní psycholog Mgr. Dušana Jurková
- speciální pedagog Mgr. Michaela Fatková, Mgr. Vladislava Kršková

11.2 POSTUPY ŘEŠENÍ ŠIKANY

- Odhalení šikany, posouzení a odhad stádia a formy šikany a její závažnost.
- Zvážení zda škola sama je kompetentní šikanu šetřit a řešit nebo zdali požádá o pomoc zvenčí (pedagogicko-psychologickou poradnu, středisko výchovné péče).
- Při vyšetřování a řešení pokročilého stádia šikany se škola obrátí na externí odborníky na šikanu.
- Účinné a bezpečné vyšetření šikany.

11.3 KONKRÉTNÍ KROKY PŘI ŘEŠENÍ ŠIKANY

11.3.1 Krizový scénář pro řešení počátečních stádií šikany - situace, které škola zvládne řešit vlastními silami

1. odhad stádia závažnosti šikanování - a stanovení formy šikany – školní metodik prevence, školní psycholog, třídní učitel
2. rozhovor s informátory a obětí, – třídní učitel, školní metodik prevence, školní psycholog, ředitelka školy, zápis z jednání
3. nalezení vhodných svědků–třídní učitel, školní metodik prevence

4. individuální, příp. konfrontační rozhovory se svědky – třídní učitel, školní metodik prevence, školní psycholog, ředitelka školy, zápis z jednání
(nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků, hrubou chybou je konfrontace obětí s agresory!!!!)
5. zajištění ochrany oběti – třídní učitel, školní metodik prevence
6. předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru – třídní učitel, ŠPP, ředitelka školy
 - a. rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření)
 - b. rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)
7. realizace vhodné metody:
 - a. metoda usmíření – třídní učitel
 - b. metoda vnějšího nátlaku (výchovní pohovor nebo výchovní komise s agresorem a jeho zákonnými zástupci)
8. třídní hodina – třídní učitel
 - a. efekt metody usmíření
 - b. oznámení potrestání agresorů – ředitelka školy
9. rozhovor s rodiči oběti – ředitel školy, ŠPP, třídní učitel
10. třídní schůzka – ředitel školy, třídní učitel, ŠPP
11. práce s celou třídou – třídní učitel, školní psycholog, školní metodik prevence, přizvání odborníci (podle závažnosti)

11.3.2 Krizový scénář pro řešení pokročilé šikany, kdy škola potřebuje pomoc zvenku a je nezbytná spolupráce se specializovanými institucemi a policií

1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany – přítomný pedagog
2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí – přítomný pedagog
3. zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy – pedagog vykonávající dohled
4. zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi – pedagog vykonávající dohled, asistent
5. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře)- ředitel školy, třídní učitel
6. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům – ředitel školy, školní metodik prevence, třídní učitel
7. rozhovor s obětí a informátory – přizvaný odborník, školní psycholog, metodik prevence
8. nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků – školní psycholog, metodik prevence, přizvaný odborník a třídní učitel
9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky – školní psycholog, metodik prevence
10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi) – školní psycholog, metodik prevence, přizvaný odborník
11. informování zákonných zástupců
12. nahlášení orgánu sociálně právní ochrany dítěte – ředitel školy
13. zabezpečení péče o oběť – školní psycholog, spolupráce se specializovanými institucemi - odborníci z PPP, SPC, psychoterapeuti, psychiatři
14. náprava – metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny

Při vyšetřování a řešení šikany je potřeba dbát zásad:

- Žák, který je obětí šikany, není jejím viníkem a neměl by tedy být důsledky řešení znevýhodněn.
- Škola zajišťuje ochranu informací a informátorů, jasně vyjadřuje negativní postoj k násilí a ukazuje, že toto téma je považováno za vážné.
- Součástí řešení musí být vždy nastavení ozdravných mechanismů pro všechny, kteří se šikany účastnili, a dále pro celou skupinu (třídu).
- Doporučuje se dále pracovat s agresorem i s obětí šikany.

- Škola eviduje projevy šikany a dále reviduje preventivní postupy, bezpečnostní a krizové plány a nastaví taková opatření, aby bránila návratu rizikového chování.

Při řešení by se škola měla vyvarovat těchto nevhodných postupů:

- přehlížení, bagatelizací agresivního nebo násilného chování
- odkazování na to, aby si oběť svoji situaci řešila sama, „postavila se jí“
- nucení žáků, aby veřejně řekli, co viděli nebo se veřejně ihned na místě omlouvali
- vedení rozhovoru s žákem o situaci před ostatními žáky, vedení rozhovorů žáků zapojených do šikany společně
- nedostatečného vyhodnocení závažnosti problému a z toho plynoucí volby neadekvátních postupů nebo nepřiměřeného trestu
- emotivního řešení problému (je třeba věcný přístup)
- agresivního řešení problému
- příliš autoritativního řešení (např. zastrašováním nebo vyhrožování)
- předjímání recidivy útočnicka
- řešení i méně závažného rizikového chování v součinnosti s policií
- automatické obviňování oběti

11.4 Nápravná opatření

Výchovná opatření (pro potrestání agresorů) - řídí se podle platného školního řádu:

1. výchovná opatření – školní poradenské pracoviště (ŠPP)
2. snížení známky z chování – pedagogická rada
3. převedení do jiné třídy - ŠPP
4. ředitel školy doporučí zákonným zástupcům agresora dobrovolné umístění do SVP
5. ředitel školy podá návrh OSPOD k zahájení práce s rodinou
6. škola umožní agresorovi individuální výchovný plán – školní metodik prevence
7. následná dlouhodobá práce s obětí i agresorem – školní psycholog, třídní učitel, školní metodik prevence
8. práce s celým třídním kolektivem – třídní učitel, školní psycholog, školní metodik prevence

Další práce s agresorem

- jeho náhled na vlastní chování
- motivy jednání
- rodinné prostředí
- v případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů

Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem.

Je nezbytné vypořádat se i s těmi, kteří přihlíželi, ale nezasáhli.

Úkolem školního metodika prevence je:

- spolupráce s třídními učiteli a vyučujícími
- doporučení vzdělávacích programů pro pedagogy
- dotazníková šetření
- pomoc okrajovým a izolovaným žákům

- diagnostika problémových tříd
- v případě potvrzení sociální patologie – šikanování zajištění první pomoci
- individuální práce s protagonisty šikanování
- práce s rodinou, zákonnými zástupci, s obětí a agresory
- spolupráce s institucemi, které se přímo podílejí na prevenci šikanování
- zajištění metodických pomůcek a materiálů

11.5 Šikana zaměřená na učitele

Šikana zaměřená na učitele ze strany žáků musí být chápána jako celostní a multidimenzionální problém, který se týká všech členů školy. Není pouze výsledkem osobnostních charakteristik učitele nebo jeho sociálních či pedagogických kompetencí, jak bývá někdy interpretována. Neměla by být proto v žádném případě považována za individuální záležitost konkrétního pedagoga, kterou by si měl vyřešit sám. Odpovědnost za prevenci a řešení šikany nese vedení školy, potažmo také zřizovatel.

Šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní učitel, který dobře zná svůj předmět, ovládá třídní management a má dobrou pedagogickou schopnost. Dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel v. žák) a žák se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele.

Šikana se nejčastěji odehrává ve škole, ale může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorách, v místě bydliště učitele nebo v kyberprostoru. Učitel může situaci vnímat jako stigma a pociťuje stud a selhání, což mu zároveň brání vyhledat pomoc u kolegů, vedení školy nebo ve svém okolí.

Pro prevenci šikany zaměřené na učitele platí doporučení pro vytváření a udržování bezpečné školy (viz 3. Prevence šikanování ve škole).

Pravděpodobnost výskytu dále snižuje:

- uvědomění si rizika a otevřené odmítání takového chování
- podpora vedení školy učitelům, vytváření atmosféry důvěry, podpora spolupráce
- učitel nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě, na konflikt/nerespektování reaguje včas, pracuje s pravidly v chování a používá stanovené důsledky jejich nerespektování
- vyhýbá se řešení konfliktu a konfrontací ze strany žáka před celou třídou
- učitel posiluje zapojení žáků do výuky, činí výuku zajímavou, propojuje ji s běžným životem a potřebami žáků
- jeho výklad a očekávání jsou pro žáky srozumitelné, odpovídající obtížnosti
- očekává úspěch u všech žáků a podporuje je, poskytuje zpětnou vazbu
- nezpůsobuje ponížení nebo zesměšnění žáka před třídou
- při hodnocení žáka zachovává jeho důstojnost
- všímá si změn v náladě, emocích a v chování žáků a včas na ně reaguje
- problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, případně s vedením školy

Pro řešení šikany zaměřené na učitele platí doporučení pro řešení šikany ve škole.

Krizový plán a postupy řešení šikany zaměřené na učitele

1. zajištění bezpečí a odborné pomoci pro pedagoga – vedení školy
2. zajištění dohledu ve třídě – zástupce ředitelky školy

3. izolace agresora – školní metodik prevence, jiný pedagog
4. zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě – školní metodik prevence, třídní učitel
5. vyšetření sociálních vztahů ve třídě odborníkem – školní psycholog
6. zajištění programu selektivní nebo indikované primární prevence ve třídě – školní psycholog, školní metodik prevence
7. řešení situace s žáky, se zákonnými zástupci, ostatními pedagogy – třídní učitel, ŠPP, ředitelka školy

Je důležité respektovat tyto zásady:

- učitel je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních
- problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se Školním poradenským pracovištěm, případně s vedením školy
- škola by měla podporovat své učitele k vyhledání pomoci, zajistit pro ně bezpečí a řešit vzniklou situaci se žáky, zákonnými zástupci a ostatními učiteli
- v případě bezprostředního ohrožení učitele žákem/žáky se učitel řídí krizovým plánem školy, zajistí si bezpečí (odejde za třídy, přivolá si pomoc apod.) a požádá o spolupráci kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě vyžaduje-li to situace
- v krizové situaci se snaží co nejdříve zkontaktovat s vedením školy a Školním poradenským pracovištěm (školní psycholog, výchovný poradce, metodik prevence)
- šikana učitele bývá často spojena se šikanou mezi žáky, je potřeba zajistit posouzení vztahů ve třídě a nastavit odpovídající řešení
- pro třídu škola zajistí intervenční program k řešení šikany za účelem obnovení bezpečí

12. Vztahy se školami v okolí

V případě násilí mimo školu nastávají některé těžkosti, neboť neexistuje ostrá hranice mezi školní a mimoškolní šikanou. Označujeme tak násilí, které se děje mimo areál školy, nicméně má nějaký významný vztah ke škole. Z tohoto titulu může být škola vtažena do řešení případu a její postup musí být více či méně nestandardní. Může jít o případy, kdy agresori a oběti jsou z jiných škol nebo parta násilníků z jedné školy systematicky terorizuje děti na sídlišti.

V takovém případě je zapotřebí navázat spolupráci s vedením školy, odkud další protagonisté šikanování jsou. Nezbytná je zde spolupráce se sociálními kurátory a policií.

13. Evaluace

Každý intervenční program vyžaduje zpětnou vazbu, která ověří míru jeho funkčnosti a efektivitu. V našem programu proti šikanování bude evaluace průběžně a v dlouhodobém horizontu realizována formou dotazníků. Postupy a prevence budou průběžně revidovány a aktualizovány.

V Brně dne 1. 10. 2020

.....
Mgr. Markéta Olbertová
ředitelka školy

.....
RNDr. Renata Závodná
zástupkyně ředitele pro ŠPP

.....
Mgr. Kateřina Černá
metodička prevence pro 1. stupeň

.....
Mgr. Zuzana Hodbořová
metodička prevence pro 2. stupeň

.....
Mgr. Dušana Jurková
školní psychologka

Příloha PP č.2

Krizový plán školy

Školní rok 2020/2021

Obsah:

1. Užívání alkoholu, omamných a psychotropních látek -zásady a postupy
2. Postup školy v případě výskytu zneužívání návykových látek nebo jejich přechovávání
3. Krizový scénář řešení výskytu šikany
4. Krizový scénář řešení výskytu kyberšikany

Upravily: Mgr. Dušana Jurková, školní psycholog
Mgr. Kateřina Černá, školní metodička prevence

Účinnosti nabývá: 1. 11. 2016, aktualizace ke dni 1. 10. 2020

Schválil: Mgr. Markéta Olbertová, ředitelka školy

1. Užívání alkoholu, omamných a psychotropních látek (OPL)

-zásady a postupy

Všem osobám v prostorách školy je zakázáno užívat návykové látky – alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé ovlivnit psychiku člověka, jeho ovládací a rozpoznávací schopnosti a sociální chování.

Užívání OPL osobami mladšími 18 let je v ČR považováno za nebezpečné chování. Každý, kdo se ho dopouští, má nárok na pomoc orgánů sociálně právní ochrany dětí (OSPOD).

Hlavní zásady:

1. V případě, že se škola o takovém chování žáka dozví, ohlásí tuto skutečnost zákonnému zástupci žáka.
2. Škola je povinna oznámit OSPOD, že žák užívá návykové látky.
3. Distribuce dle §187 trestního zákona a šíření OPL dle §188 trestního zákona je v ČR zakázána a takové jednání je trestným činem nebo proviněním. Škola je povinna překazit takový čin a oznámit věc PČR.
4. V případě výskytu látky, u níž je podezření, že se jedná o OPL v prostorách školy, bude postup stejný jako v bodě 3.

Škola vytváří podmínky pro:

- předcházení výskytu případů užívání návykových látek v prostorách školy v době vyučování, včetně školních a mimoškolních činností, vymezení zákazů užívání návykových látek ve škole a jejich nošení do školy
- poskytování informací nutných k zajištění ochrany žáků před tímto jevem
- působení na žáky v oblasti primární prevence užívání návykových látek
- zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků v prostorách školy v době vyučování a do všech poučení o bezpečnosti a ochraně zdraví zakotví informace o nebezpečnosti užívání návykových látek a zákazu jejich užívání při všech akcích pořádaných školou
- poskytování informací o pomáhajících institucích a možnostech řešení situace
- spolupráci s OSPOD a poradenskými zařízeními
- plnění ohlašovací povinnosti směrem k orgánům činným v trestním řízení

Alkohol

V prostorách školy v době vyučování a na všech akcích pořádaných školou je zákaz konzumace alkoholu. Podávání alkoholu osobám mladším 18 let může být trestným činem nebo přestupkem.

Konzumace alkoholu žákem – postup:

1. Při přistižení žáka je nutné mu v další konzumaci zabránit.
2. Alkohol je třeba odebrat a zajistit.
3. V případě, že je žák ohrožen na zdraví a životě, pedagogický pracovník okamžitě volá záchrannou službu.
4. Jestliže toto nebezpečí nehrozí, sepiše stručný záznam i s vyjádřením žáka (odkud, od koho alkohol získal).
5. Pokud žák není schopen pokračovat ve výuce, vyrozumí škola zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl.

6. V případě nedostupnosti zákonného zástupce vyrozumí škola OSPOD a požádá o pokyny, může požadovat pomoc.
7. Zákonnému zástupci škola oznámí konzumaci alkoholu dítětem, i když je schopno výuky.
8. Při opakování škola splní oznamovací povinnost k OSPOD.
9. Škola v zájmu dítěte a jeho zástupce může informovat o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
10. Z konzumace alkoholu ve škole škola vyvodí sankce.

Nález alkoholu ve škole – postup:

1. Oznámení vedení školy
2. Uložení u vedení školy pro případ důkazu
3. Stručný záznam (uložen u MP)

Zadržení alkoholu u žáka – postup:

1. Oznámí vedení školy
2. Uloží u vedení školy
3. Záznam s vyjádřením žáka (datum, místo, čas, jméno a podpis žáka), pokud odmítne, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu, při záznamu je třeba dalšího účastníka z řad pedagogů
4. Vyrozumění zákonného zástupce, v případě opakování škola splní ohlašovací povinnost
5. Obsahuje-li alkohol i jiné směsi, předat tekutinu přivolanému lékaři

Omamné a psychotropní látky (OPL)

Zakázána je výroba, distribuce, přechovávání, šíření a propagace OPL, bez ohledu na věk a prostředí, kde k takovým činům dochází. Stejně tak je zakázáno navádění k užívání těchto látek.

Ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin nedovolené výroby a držení OPL, se sám vystavuje trestnímu stíhání, pokud vše neoznámí Policii ČR.

Konzumace OPL ve škole:

1. Je-li žák přistižen při konzumaci OPL v prostorách školy nebo v rámci akcí školou pořádaných, je nutné mu v další konzumaci zabránit.
2. Návykovou látku odebrat a zajistit tak, aby nedošlo k další konzumaci.
3. V případě, že je ohrožen život a zdraví žáka, přivolá škola záchrannou službu.
4. Pokud akutní nebezpečí nehrozí, zajistí pedagog vyjádření žáka (odkud, od koho...) a vyrozumí vedení školy.
5. Pokud žák není schopen pokračovat ve výuce, vyrozumí škola zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl pro nezpůsobilost pokračovat ve výuce.
6. V případě nedostupnosti zákonného zástupce vyrozumí škola OSPOD a požádá o pokyny, vyžádá pomoc.
7. Zákonnému zástupci škola oznámí konzumaci OPL dítětem, i když je schopno výuky.
8. Současně splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně právní ochrany dítěte.
9. V případě zájmu zákonného zástupce škola poskytne informace o možnosti odborné pomoci
10. Z konzumace OPL je nutné vyvodit sankce. Distribuce OPL je trestným činem, konzumace porušením školního řádu.

Distribuce a přechovávání OPL ve škole:

1. je považováno za protiprávní jednání
2. může být kvalifikováno jako trestný čin, množství látky není rozhodující

3. přechovávání OPL je také protiprávní jednání, může být kvalifikováno jako přestupek nebo jako trestný čin

Postup:

1. Jestliže má pracovník školy podezření, že došlo k distribuci OPL ve škole, oznámí tuto skutečnost Policii ČR.
2. Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola zákonného zástupce a orgán sociálně právní ochrany dětí.

Nález OPL ve škole – postup:

Nález v prostorách školy

1. látka se nepodrobuje testům a ihned se informuje vedení školy
2. za přítomnosti dalšího pracovníka se vloží do obálky, označí se datem, časem a místem nálezů, přelepí, orazítkuje a uschová v trezoru
3. o nálezů škola vyrozumí PČR, při převzetí neznámé látky policistou si škola nechá tuto skutečnost písemně potvrdit

Nález u některého žáka

1. zabavená látka se nepodrobuje testům a ihned je informováno vedení školy
2. o nálezů je sepsán stručný záznam (datum, místo, čas nálezů, jméno a podpis žáka), zápisu je přítomen ředitel školy
3. o nálezů škola vyrozumí PČR a informuje zákonné zástupce
4. v případě, že se látka našla u žáka, který se jí intoxikoval, předá se zajištěná látka přivolanému lékaři, předání si škola nechá písemně potvrdit

Při podezření, že žák má u sebe OPL

1. jedná se o podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku, řešení spadá do kompetence PČR
2. škola vyrozumí PČR, zkonzultuje postup a informuje zákonného zástupce
3. žáka je třeba izolovat a do příjezdu policie ho mít pod dohledem
4. nesmí se provádět osobní prohlídka ani prohlídka jeho věcí

2. Postup školy při zjištění zneužívání návykových látek nebo jejich přechovávání

Je-li žák pod vlivem drog a jeho život je ohrožen:

1. zavolat záchrannou službu a nechat žáka odvézt do nemocnice
2. informovat okamžitě zákonné zástupce o dané situaci
3. přivolat zákonné zástupce do školy a dohodnout se na dalším postupu
4. doporučit zákonným zástupcům, aby vyhledali odborníka a informovali se o možnostech léčby, případně jim poskytnout kontakt na příslušné poradenské pracoviště

Je-li žák pod vlivem drog a jeho život není ohrožen:

1. ihned informovat zákonné zástupce o situaci, přivolat je do školy, předběžně zjistit, o jakou drogu se jedná a jak dlouho ji žák užívá
2. škola doporučí zákonným zástupcům návštěvu lékaře a informuje je o nutnosti odborné péče

Postup při odhalení dealera ve škole:

1. škola ihned informuje o dané situaci Policii ČR
2. ve spolupráci s policií pak škola podniká další nezbytné kroky

Postup při podezření na zneužívání návykových látek:

1. škola přivolá zákonné zástupce do školy
2. šetrně osvětlí zákonným zástupcům podezření
3. doporučí zákonným zástupcům návštěvu odborníka, poskytne kontakt
4. navržena dohoda se zákonnými zástupci na dalším výchovném postupu

.....
Mgr. Kateřina Černá
školní metodik prevence

.....
Mgr. Dušana Jurková
školní psycholog

3. Krizový scénář řešení výskytu šikany

(Prevence a řešení šikanování - viz příloha PP č.1, Program proti šikanování)

Konkrétní kroky při řešení šikany

3.1 Situace, které škola zvládne řešit vlastními silami, řeší ŠKOLNÍ METODIK PREVENCE v součinnosti se ŠPP, příp. s dalšími pedagogy a vedením školy

- **Odhad závažnosti** (každý pedagogický pracovník bude informovat ŠMP, VP, ŠP, TU)
kritéria:
 - způsob chování a vypovídání obětí a svědků
 - závažnost a četnost agresivních projevů
 - čas – délka šikany
 - počet agresorů a obětí

- **Rozhovor s informátory a obětí** (pracovníci ŠPP + TU)
 - nereagovat obranně
 - nezpochybňovat
 - chránit zdroj a obsah informací
 - pozorování kolektivu
 - neradit, ale vnímat
 - vše zapsat

- **Nalezení vhodných svědků**
 - spolupráce s informátory a oběťmi
 - důležití – sympatizanti s obětí
 - další výběr podle jejich chování

- **Konfrontační rozhovory se svědky**
 - rozhovory individuálně
 - konfrontace svědků
 - **nekonfrontovat oběti s agresory!!!**

- **Ochrana oběti**
 - zvýšená pozornost ve školním klimatu
 - zpřísnění dozorů
 - praktický lékař (extrémní případy)

- **Rozhovor s agresory**
 - vnější obraz šikanování
 - poskládání informací – situace ve třídě
 - konfrontace

- **Výchovná komise** (za účasti vedení školy, ŠMP, VP, TU, ŠP a zákonných zástupců)
 - seznámení s problémem
 - postoj školy
 - navrhované řešení ze strany zákonných zástupců

- možnosti řešení školy
- výchovná opatření
- **Rozhovor se zákonnými zástupci žáka**
 - individuální setkání
 - seznámení s problémem
 - možnosti spolupráce
- **Práce se třídou** (pracovníci ŠPP + TU)
 - uzavření celé záležitosti
 - nastavení pravidel chování a vzájemných vztahů
 - následné sledování
 - případný kontakt s pracovníky ŠPP

Výchovná opatření (pro potrestání agresorů)

Výchovná opatření se řídí podle platného školního řádu a jsou to:

- napomenutí a důtka třídního učitele
- důtka ředitele školy
- snížený stupeň z chování

V mimořádných případech ředitel školy doporučí rodičům umístění žáka do Střediska výchovné péče (SVP), případně podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte (OSPOD) k zahájení práce s rodinou či návrh ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

3.2 Situace, kdy škola potřebuje pomoc z venku a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a policií

(řešení případů pokročilé a nestandardní šikany např. výbuch skupinového násilí vůči oběti)

- **Bezprostřední ochrana oběti** (všichni pedagogičtí pracovníci)
 - zastavení násilí
 - poskytnout oběti nejnnutnější pomoc
- **Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a dalším postupu**
(nutno informovat pracovníky ŠPP, TU a vedení školy)
- **Zabránění domluvě mezi agresory**
 - nenechat žáky bez dozoru
- **Podpora oběti**
 - případná lékařská pomoc
 - informovat zákonné zástupce
- **Nahlášení policii a spolupráce se specializovanými institucemi**
(ředitel školy a pracovníci ŠPP)
 - personální zajištění
 - obsah a způsob

Úzká spolupráce se speciálními zařízeními

Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti	Sládkova 45, 613 00 Brno – Černá Pole	tel.: 548 526 802, mob.: 723 252 765; email: sladkova@pppbrno.cz PhDr. Lenka Skácelová, vedoucí pracoviště, tel.: 603 885 663, skacelova@pppbrno.cz (www.poradenskecentrum.cz)
Krizové centrum pro děti a dospívající	Hapalova 4, 621 00 Brno – Řečkovice	tel.: 541 229 298, mob.: 723 006 004; email: css.sspd@volny.cz (www.krizovecentrum.cz)
Občanské sdružení Podané ruce		Tel.: 545247540
OSPOD	Úřad městské části Brno-Komín, Vavřínecká 15, PSČ 624 00 Brno	Mgr. Michaela Kameníková tel: +420 541 428 164 kamenikova@komin.brno.cz
Policie ČR	Městská policie Brno-Komín	Tísňová linka 156

Základem prevence šikanování a násilí je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky (a mezi žáky a učiteli), vytváření bezpečného prostředí třídy. Jedná se o výchovnou práci ve výuce, třídnických hodinách, výletech a adaptačních pobytech.

.....
Mgr. Kateřina Černá
školní metodik prevence

.....
Mgr. Zuzana Hodbořová
školní metodik prevence

4. Krizový scénář řešení výskytu kyberšikany - úvod a řešení

Definice pojmu kyberšikana

Kyberšikana je forma agrese, která se uplatňuje vůči jedinci či skupině osob s použitím informačních a komunikačních technologií (počítačů, tabletů, mobilních telefonů a dalších moderních komunikačních nástrojů), a ke které dochází opakovaně, ať už ze strany původního agresora či dalších osob - tzv. sekundárních útočníků (např. opakované sdílení nahrávky, opakované komentování apod.).

Může vzniknout i nezámyslně – např. jako nevhodný vtíp, který se v on-line prostředí vymkne kontrole. Kyberšikana je často zaměňována s tzv. on-line obtěžováním. Termínem on-line obtěžování označujeme jednorázové útoky, jejichž dopad je pouze dočasný.

„Opravdová“ kyberšikana musí splňovat zejména kritéria opakovanosti, musí být dlouhodobá a musí být vnímána jako ubližující.

Oběť se pak nedokáže útokům účinně bránit, existuje mocenská nerovnováha. Povaha a provedení útoků určují její závažnost.

Specifika kyberšikany oproti šikaně tradiční:

- **anonymita** – oběť o napadení neví, špatná identifikace útočníka, odosobnění útoku
- **čas** – rychlé šíření, útok probíhá bez přestávek a časového limitu, kdykoliv
- **místo** – útok je veden odkudkoliv, není nutná přítomnost agresora a oběti na jednom místě
- **proměna profilu agresora i oběti** – pro útok není nutná fyzická, psychická či sociální zdatnost, stačí kybergramotnost (většina služeb je natolik intuitivní, že pokročilé znalosti nejsou nutné).

Kyberšikana mnohdy začíná jako tradiční šikana (psychická nebo fyzická), případně je jejím doprovodným jevem. Může však existovat zcela nezávisle na tradiční šikaně.

Mezi základní formy kyberšikany z pohledu propojení útočníků a obětí patří:

1. Kyberšikana přímá

U přímé kyberšikany agresor útočí na oběť přímo, bezprostředně, začne např. dehonestovat oběť, založí o ní falešný profil, zveřejnění její fotografie či video apod.

2. Kyberšikana nepřímá (kyberšikana v zastoupení, tzv. cyberbullying-by-proxy)

U nepřímé kyberšikany agresor k útoku využívá jinou osobu, která často neví o tom, že se stala nástrojem útoku – např. pomsty. Typický příklad představuje situace, kdy útočník pronikne na účet oběti (např. účet na sociální síti), prostřednictvím tohoto účtu začne dehonestovat ostatní uživatele, kteří začnou reagovat a mstít se za on-line urážky právě majiteli účtu, ze kterého byly dehonestující zprávy odeslány. Majitel účtu se o tomto dozví až s časovou prodlevou.

Mezi základní formy podle toho, zda probíhá v soukromí bez přítomnosti publika patří:

1. Kyberšikana s přítomností publika (veřejná)

Jde o kyberšikanu, jejíž podstatou je rozšířit informace o oběti mezi velké množství uživatelů. Do této kategorie lze zařadit publikování ponižujících záznamů oběti, krádeže identity, verbální formy kyberšikany (dehonestování, urážení, provokování) apod. Přítomnost publika je základní obligatorní součástí kyberšikany. Komunikace probíhá prostřednictvím veřejných komunikačních kanálů.

2. Kyberšikana bez přítomnosti publika (soukromá)

Jde o kyberšikanu, ve které zpravidla komunikuje pouze pachatel a oběť, přičemž jejich komunikace je soukromá, bez přítomnosti publika, dochází k výměně intimních materiálů – ať již dobrovolné, nebo pod nátlakem.

Do této kategorie lze zařadit kyberšikanu ve formě vydírání či vyhrožování. Komunikace probíhá prostřednictvím soukromých komunikačních kanálů – soukromého chatu v rámci sociálních sítí, instant messengerů a VoIP komunikátorů (Skype), případně prostřednictvím SMS/MMS.

Projevy kyberšikany (např. dehonestování, provokování, vyhrožování, vydírání v on-line prostředí atd.) se mohou vyskytovat ve formě jednorázového útoku (tzv. nepravá kyberšikana, kyberobtěžování, kyberagrese apod.) nebo dlouhodobého útoku se vzrůstající intenzitou (tzv. pravá kyberšikana). Mezi nejnámější projevy/formy kyberšikany patří především útoky využívající fotografie, videozáznamů, audiozáznamů, ale také běžné verbální formy útoků.

Mezi kyberšikanu řadíme projevy tradiční psychické šikany posílené využitím ICT, například:

- *Dehonestování (ponižování, nadávání, urážení) v on-line prostředí.*
- *Vyhrožování a zastrásování v on-line prostředí.*
- *Vydírání v on-line prostředí.*
- *Očerňování (pomlouvání) v on-line prostředí.*

Mezi typické formy kyberšikany také patří:

- *Publikování ponižujících videozáznamů, audiozáznamů nebo fotografií*
- *Ponižování a pomlouvání (denigration)*
- *Krádež identity (impersonation) a její zneužití*
- *Ztrapňování pomocí falešných profilů*
- *Provokování a napadání uživatelů v online komunikaci (flaming/bashing)*
- *Zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť (trickery/outing)*
- *Vyloučení z virtuální komunity (exclusion)*
- *Obtěžování (harassment)*
- *Specifické formy kyberšikany spojené s hraním on-line her*
- *Happy slapping (v překladu „zábavné fackování“)*
- *Kyberstalking (pronásledování ve spojení s využitím informačních komunikačních technologií)*
Webcam trolling (zneužívání webkamer pro manipulaci uživatelů internetu prostřednictvím podvržených videozáznamů)

Řešení:

- Zajištění ochrany oběti
- Zajištění důkazů (podpora IT kolega)
- Důkladné vyšetření, odborná pomoc
- Informace a poučení rodičům
- Zkonzultovat řešení s dalšími institucemi
- Konečný verdikt
- Postihy (v souladu se ŠŘ)
- Realizovat preventivní opatření

Doporučení pro oběť:

- Ukončení komunikace
- Blokování útočníka
- Oznámit útok, vyhledat odbornou pomoc
- Uchování důkazů
- Žádání konečného verdiktu

Co může dělat škola:

1. Podpořit oběť a zajistit její bezpečí

Mezi první kroky patří zejména zklidnění oběti (ta je často rozčilená, její reakce mohou být přehnané, v některých případech až suicidalní) a nabídnutí podpory. Zároveň je třeba zajistit, aby kyberšikana dále nepokračovala, tedy odstranit závadný obsah z internetu – např. smazat videa, která oběť ponižují, odstranit závadné fotografie, zablokovat profil pachatele atd. Toto lze provádět v součinnosti s IT odborníkem, poskytovatelem dané on-line služby, administrátory služby apod.

2. Zajistit co nejvíce důkazních materiálů

Před samotným smazáním materiálů je však nutné zajistit dostatek důkazů – pořídit si snapshoty s důkazním materiálem, stáhnout dané internetové stránky do lokálního počítače, zajistit seznam žáků, kteří se stali publikem kyberšikany (např. v rámci diskusní skupiny na sociální síti) – ideálně s odkazy na jejich profily, pokusit se identifikovat agresora (např. prostřednictvím jeho přátel).

3. Incident vždy vyšetřit, zajistit odbornou pomoc

Všechny případy je nutné důkladně vyšetřit – pokud nejsme schopni incident sami vyšetřit, můžeme využít podpory externích institucí. Vyšetřování zahrnuje zjištění, kde incident probíhal, jak dlouho trval, kdo se do něj zapojil, jaký dopad měl na oběť, jakými technickými prostředky lze útok zastavit apod.

4. Informovat zákonné zástupce

O incidentu je nutné informovat *zákonné zástupce* oběti i *zákonné zástupce* agresora, lze využít postupů definovaných ve scénáři řešení tradiční šikany. Poučme *zákonné zástupce* o tom, jaký bude postup řešení na úrovni školy, případně o tom, že daný případ kyberšikany nespadá do kompetence školy a že je možné využít např. právních služeb. V případě, že případ kyberšikany nespadá do kompetencí školy (např. útok proběhl mimo vyučování a nemá návaznost na šikanu, která probíhá ve škole), mohou rodiče např. zažalovat agresora u občanského soudu za obtěžování, úmyslné vystavování nepříjemným zážitkům, stresu apod. Lze akcentovat také nové legislativní normy – zejména nový občanský zákoník.

5. Zkonzultovat řešení s dalšími institucemi

V některých případech je vhodné postup řešení a zejména zvolené tresty konzultovat s dalšími subjekty – zřizovatelem školy, případně Českou školní inspekcí a dalšími institucemi. Česká školní inspekce ale není pověřena metodickým vedením (její kompetence jsou vymezeny školským zákonem).

6. Žádat konečný verdikt a informace

Po vyšetření celé situace je nutné trvat na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí (např. Policie ČR, OSPOD, Pedagogicko-psychologická poradna...) a dalších subjektů např. rodičů, (Ministerstvo školství, 2009).

7. Zvolit odpovídající opatření (ŠŘ)

Je velmi důležité, aby škola při trestání agresorů postupovala v souladu se školním řádem v kombinaci s dalšími strategickými dokumenty školy – např. krizovým plánem, preventivním programem školy apod. Při určení trestu využíváme možností nabízených ve scénáři pro řešení tradiční šikany (Kolář, 2011).

8. Realizovat preventivní opatření

Aby se nežádoucí chování v budoucnu neopakovalo, je nutné zajistit preventivní opatření. Ta lze zabezpečit – např. prostřednictvím realizací projektových dnů zaměřených na prevenci, přípravou materiálů pro podporu prevence, prostřednictvím tzv. hraní rolí v rámci běžné výuky či mimo ni, posilováním dobrých vztahů mezi žáky apod.

Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení. V případě, že rodiče odmítají spolupracovat se školou, je škola oprávněna vyrozumět OSPOD.

.....
Mgr. Kateřina Černá
školní metodik prevence

.....
Mgr. Zuzana Hodbořová
školní metodik prevence

Příloha č. 3

Aktuální legislativa

Zákony

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů

- Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými toxikomaniemi
- Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
- Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Vyhlášky

- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění pozdějších předpisů (nová od 1. 9. 2016!!!)
- Vyhláška 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných
- Vyhláška 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditačních komisí a kariérním systému pedagogických pracovníků
- Vyhláška 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených MŠMT, krajem, (...)
- Vyhláška 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky
- Vyhláška 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů
- Nařízení vlády 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21291/2010-28 se všemi přílohami :

1. Návykové látky
2. Rizikové chování v dopravě
3. Poruchy příjmu potravy
4. Alkohol u dětí školního věku
5. Syndrom týraného dítěte – CAN
6. Školní šikanování
7. Kyberšikana
8. Homofobie
9. Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus
10. Vandalismus
11. Záškoláctví
12. Krádeže
13. Tabák
14. Krizové situace spojené s ohrožením násilím ve školním prostředí, které přichází z vnějšího i vnitřního prostředí

15. Netolismus
16. Sebeпоškozování
17. Nová náboženská hnutí
18. Rizikové sexuální chování
19. Příslušnost k subkulturám
20. Domácí násilí

Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikany mezi žáky škol a školských zařízení č. j. 21149/2016 (nový od 1. 9. 2016)

- Metodický pokyn MŠMT k jednotnému postupu při omlouvání nepřítomnosti žáků ve škole a při prevenci a postihu záškoláctví, č.j. 10 194/2002-14
- Metodický pokyn MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance č. j. 14 423/99-22
- Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu č. j. 11 691/2004-24
- Spolupráce předškolních zařízení škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané, Č.j.: 25 884/2003-24
- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT, č.j. 37 014/2005

Strategie prevence

- . Národní strategie primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže na rok 2013-2018
- . Národní strategie protidrogové politiky na období 2010-2018

Užitečné webové stránky

- . www.poradenskecentrum.cz
- . www.prevcentrum.cz
- . www.drogovaporadna.cz
- . www.dropin.cz
- . www.drogy-info.cz
- . www.ditekrize.cz
- . www.internetporadna.cz
- . www.nekurte.cz
- . www.dokurte.cz
- . www.nekurak.cz
- . www.psychoterapeut.cz
- . www.domacinasili.cz
- . www.stopnasili.cz
- . www.sikana.cz

Příloha č. 4

Adresář některých důležitých kontaktních míst

Drogová závislost

Na koho se obrátit:

Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti

Sládkova 45, 613 00 Brno

tel.: 548 526 802

mobil.: 723 252 765

email: sladkova@pppbrno.cz

PhDr. Lenka Skácelová, vedoucí pracoviště, tel.: 603 885 663, skacelova@pppbrno.cz

(<http://www.poradenskecentrum.cz/>)

Krizové centrum pro děti a dospívající

Hapalova 4, Brno

tel.: 541 229 298

mobil: 723 006 004

email: info@krizovecentrum.cz , css.sspd@volny.cz

(<http://www.krizovecentrum.cz/cz/>)

Kontaktní centrum Vídeňská

Vídeňská 3, 639 00 Brno

tel.: 543 249 343

mobil: 775 889 919

email: kc.videnska@podaneruce.cz

(<http://www.podaneruce.cz/programy-a-pece/kontaktni-centra/kontaktni-centrum-videnska-brno/>)

Spondea o.p.s.

Sýpka 25, 613 00 Brno

tel.: 541 235 511

mobil: 608 118 088

email: krizovapomoc@spondea.cz

(<http://www.spondea.cz/>)

Závislost na alkoholu

Na koho se obrátit:

Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti

Sládkova 45, 613 00 Brno

tel.: 548 526 802

mobil.: 723 252 765

email: sladkova@pppbrno.cz

PhDr. Lenka Skácelová, vedoucí pracoviště, tel.: 603 885 663, skacelova@pppbrno.cz

(<http://www.poradenskecentrum.cz/>)

Krizové centrum pro děti a dospívající

Hapalova 4, Brno

tel.: 541 229 298

mobil: 723 006 004

email: info@krizovecentrum.cz , css.sspd@volny.cz

(<http://www.krizovecentrum.cz/cz/>)

Spondea o.p.s.
Sýpka 25, 613 00 Brno
tel.: 541 235 511
mobil: 608 118 088
email: krizovapomoc@spondea.cz
(<http://www.spondea.cz/>)

Ústav prevence a léčby závislostí A Kluby Brno, z.ú.
Hybešova 1, 602 00 Brno – město
tel: 548 211 860 / 545 218 931
email: akluby@akluby.cz
(<http://www.akluby.cz/>)

A – klub ČR
<http://www.alkohol-alkoholismus.info/>

Kouření

Na koho se obrátit:

Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti
Sládkova 45, 613 00 Brno
tel.: 548 526 802
mobil.: 723 252 765
email: sladkova@pppbrno.cz
PhDr. Lenka Skácelová, vedoucí pracoviště, tel.: 603 885 663, skacelova@pppbrno.cz
(<http://www.poradenskecentrum.cz/>)

Antinikotinové centrum Brno
Masarykova 31, 656 22 Brno (vchod ve dvoře – Kosmetika IBC)
Hana Varhaníková, mobil.: 777 002 948
tel.: 495 521 264
email: varhanikovahana@seznam.cz
(<http://www.antinikotinovecentrum.cz/>)

Protinikotinové centrum spol. s r.o.
Pobočka Brno
Poliklinika Lesná 1. patro, Halasovo nám. 1, Brno
Gabriela Rychnovská
tel.: +420 724 059 249
email: grychnovska@seznam.cz (<http://www.nekourit.cz/>)

Závislost na hracích automatech

Na koho se obrátit:

Terapeutické centrum Rokycanova - A Klub ČR, o.p.s.
Rokycanova 530/48, 615 00 Brno
tel: 548 211 860

email: veronika.suranova@akluby.cz
(<http://a-kluby.sluzby.cz/>)

Kyberšikana

Na koho se obrátit:

Linka bezpečí – www.internethelpline.cz

UO SKPV MR PCR Brno – vyšetřování kyberšikany Příční 31, Brno

Npor. Mgr. Radoslav Novák, vedoucí oddělení, tel.: 974 625 325

Por. JUDr. Michaela Kučerová, tel.: 974 625 861

www.policie.cz

Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti

Sládkova 45, 613 00 Brno

tel.: 548 526 802

mobil.: 723 252 765

email: sladkova@pppbrno.cz

PhDr. Lenka Skácelová, vedoucí pracoviště, tel.: 603 885 663, skacelova@pppbrno.cz

(<http://www.poradenskecentrum.cz/>)

Poruchy příjmu potravy

Na koho se obrátit:

Občanské sdružení Anabell

Masarykova 506/37, 602 00 Brno

tel. 542 214 014

mobil: 724 824 619

email: posta@anabell.cz

(www.anabell.cz)

(www.facebook.com/centrum.anabell)

Dietologické centrum

Nutriční specialisté poradny: Mgr. Dagmar Čechová, Mgr. Nikola Chudobová

tel: 542 210 167

další kontakty

<http://anorexie.czechian.net/BR.htm>

Sexuálně rizikové chování

Co může hrozit – AIDS, HIV

Na koho se obrátit:

Klinika dětských infekčních nemocí - AIDS centrum

Černopolní 22a, Brno

Přednosta: MUDr. Lenka Krbková, CSc.
tel: 532 234 229
email: krbkova.lenka@fnbrno.cz
Vrchní sestra: Bc. Jana Šíbllová
tel: 532 234 524
email: siblova.jana@fnbrno.cz
(<http://www.fnbrno.cz/klinika-detskych-infekcnich-nemoci/k1459>)

Portál sociální péče ve městě Brně
<https://socialnipece.brno.cz>

Školská poradenská zařízení

Ostatní poradenské a podpůrné služby

	odborník/jméno	adresa	kontakt
Pedagogicko – psychologická poradna Brno		Kohoutova 4 Brno	545 223 379-80 kohoutova@pppbrno.cz
Poradenské centrum Pedagogicko – psychologická poradna Brno	PhDr. Lenka Skácelová	Sládkova 45 Brno	548 526 802 sladkova@pppbrno.cz
Speciálně pedagogické centrum Kociánka, zaměřuje se zejména na děti, žáky a studenty s tělesným postižením	Mgr.Eva Čadová	Kociánka 6, 612 00 Brno www.skola-kocianka.cz	tel.č. 515 504 373 fax 541246641 sps.kocianka6@bm.orgman.cz
Speciálně pedagogické centrum, zaměřuje se zejména na děti, žáky a studenty s autismem a poruchami autistického spektra	Mgr. Zuzana Žampachová, krajská koordinátorka pro PAS	Základní škola Štolcova 16 618 00 Brno	548 424075 548 424 061 zvs.stolcova@bm.orgman.cz
Speciálně pedagogické centrum, zaměřuje se zejména na děti, žáky a studenty s mentálním postižením	Miroslav Procházka, Ph.D.	ZŠ Sekaninova 1 614 00 Brno, Husovická 14	545 241 414 spc.sekaninova@seznam.cz ; zvs.sekaninova@bm.orgman.cz
Speciálně pedagogické centrum, zaměřuje se zejména na děti, žáky a studenty s vadami řeči		Základní škola a mateřská škola logopedická Veslařská 234, Brno	543 234 627 543 245 245 vr-veslarska@iol.cz
Středisko výchovné péče při DÚM, SP a ŠJ		Veslařská 252 637 00 Brno	543 216 685 Ambulance: 722 952 499 Vedoucí SVP: 722 930 411 Celodenní program: 778 485 395
Středisko výchovné péče Help me, o.s.		Bořetická 2 629 00 Brno – Vinohrady	544 216 178 Amb.:544 234 629 info@svphelpme.cz

		www.svphelpme.cz	helpme@volny.cz
Středisko sociální pomoci dětem Krizové centrum pro děti a mládež Intervenční centrum pro oběti domácího násilí		Spondea při ČČK Brno, o.p.s. Sýpka 25 613 00 Brno – Černá Pole www.spondea.cz	Nonstop linky: Telefon: 541 235 511 Mobil: 608 118 088 krizovapomoc@spondea.cz
Psychiatrická léčebna		Psychiatrická léčebna Húskova 2 618 32 Brno – Černovice www.plbrno.cz	sekretariat@plbrno.cz 548 123 111
Krizové centrum - Psychiatrická klinika FN Brno – Bohunice		Jihlavská 20, 625 00 Brno	Tel.: 547 192 078
Sdružení Podané ruce, o.s.	Radovan Voříšek Jan Veselý	Hapalova 22, 621 00 Brno www.podaneruce.cz	Tel.: 549 211 278 prevcentrum@volny.cz
Bílý kruh bezpečí (sdružení pro pomoc obětem trestných činů)		Slovinská 41 Brno 612 00	541 218 122 732 842 664 bkb.brno@bkb.cz

Linky důvěry (regionální a nadregionální), internetové poradny

Modrá linka – linka důvěry pro děti a mládež

Tel.: 549 241 010 nebo mobil: 608 902 410

Internet: www.modralinka.cz

Email: help@modralinka.cz

Linka bezpečí pro děti a mládež (provozováno celostátně a zdarma)

Tel.: 800 111 113 nebo 116 111

Internet: www.linkabezpeci.cz

Email: lb@linkabezpeci.cz

Poskytuje bezplatnou telefonickou krizovou pomoc dětem a dospívajícím v nouzi

DONA linka (provozována celostátně)

Nonstop linka: 251 511 313

Internet: www.donalinka.cz

Email: dona.linka@bkb.cz

Určena všem, kteří přišli do kontaktu s domácím násilím (obětí, pachatelům, blízkým příbuzným obětí atd.)

Magdalenium

Tel.: 776 718 459

Email: magdalenium2@volny.cz

Linka bezpečí a Krizové centrum (nadace Naše dítě)

Ústavní 95/91, 18100 Praha 8

0800 155 555

Telefonní linka je bezplatně přístupná z celé republiky a je v provozu 24 hodin denně.

Občanské poradny**Triáda – poradenské centrum**

Orlí 20, 602 00 Brno

Tel.: 542 221 499, 542 211 619

Internet: www.triada-centrum.cz

Občanská poradna

Anenská 10, 602 00 Brno

Tel.: 545 241 828, 545 244 657

Email: poradna.brno@volny.cz

ŠIKANA**Občanské sdružení proti šikanování**

Podbabská 17, 160 41 Praha 6

www.sikana.cz

Amnesty International ČR

Palackého 9, Praha 1

(02) 249 446 993

amnesty@ecn.cz